

POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **B. B.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej,

na posiedzeniu w dniu 8 marca 2023 r.,

zażalenia prokuratora

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 23 listopada 2022 r., sygn. akt II WKK 44/22,

o umorzeniu postępowania kasacyjnego

p o s t a n o w i ł

uchylić zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2022 r., w sprawie B. B., sygn. akt II WKK 44/22, Sąd Apelacyjny w Szczecinie umorzył postępowanie kasacyjne „na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. w zw. z art. 529 *a contrario* k.p.k.”, tj. w związku ze śmiercią wnioskodawcy ubiegającego się o odszkodowanie w trybie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1693; dalej: ustawa lutowa) i wniesieniem przez prokuratora kasacji na niekorzyść.

Zażalenie na to postanowienie wniósł prokurator, który zaskarżył je w całości i zarzucił „obrazę przepisów postępowania, tj. art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. w zw. z art. 529 *a contrario* k.p.k., która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia poprzez błędne przyjęcie, że w oparciu o te przepisy możliwe jest umorzenie postępowania o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzonego na podstawie przepisów ustawy

z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego [...], co skutkowało niezasadnym umorzeniem postępowania kasacyjnego z uwagi na śmierć wnioskodawcy, podczas gdy przepis art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k., jak i art. 529 *a contrario* k.p.k. odnoszą się wyłącznie do oskarżonego, a nie jakiegokolwiek innej strony postępowania i nie można ich stosować odpowiednio w przypadku śmierci wnioskodawcy, w którego prawa mogą wstąpić następcy prawni”. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się o tyle skuteczne, że zainicjowana nim kontrola instancyjna doprowadziła do uchylenia zaskarżonej decyzji procesowej.

W tej sprawie, po wniesieniu przez prokuratora kasacji na niekorzyść wnioskodawcy, w dniu 18 października 2022 r. Przewodniczący II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Szczecinie dokonał kontroli wymogów formalnych tej kasacji i wydał zarządzenie (k. 380 akt II WKK 44/22), z którego wynika, że zarządzono: przyjęcie kasacji do rozpoznania (pkt 1); doręczenie odpisu zarządzenia stronom postępowania (pkt 1); doręczenie odpisu kasacji wnioskodawcy i jego pełnomocnikowi (pkt 3) i przedstawienie akt sprawy Sądowi Najwyższemu (pkt 4). Treść tego zarządzenia jest jednoznaczna i prowadzi do wniosku, że kasacja została przyjęta do rozpoznania, zatem uprawniony organ Sąd odwoławczego wypowiedział się już co do jej dopuszczalności.

W przypadku kasacji, podobnie jak przy zwykłym środku odwoławczym, kompetencje prezesa sądu, który wydał skarżone orzeczenie, do dokonywania kontroli wymogów formalnych środka zaskarżenia są jednoznacznie określone przez ustawodawcę. W przypadku kasacji art. 530 §§ 1 i 2 k.p.k. powierza prezesowi sądu odwoławczego kompetencję do wydania zarządzenia o przyjęciu kasacji albo - w razie zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 530 § 2 k.p.k. – do odmowy przyjęcia kasacji. Jedynie ostatnie z tych zarządzeń jest zaskarżalne (art. 530 § 3 k.p.k.), natomiast na zarządzenie o przyjęciu kasacji zażalenie nie przysługuje. Słuszny jest przy tym pogląd wypowiedzany już kilkakrotnie w orzecznictwie, że na etapie kontroli wymogów formalnych kasacji w sądzie

odwoławczym możliwe jest tylko albo przyjęcie takiej skargi albo odmowa jej przyjęcia do rozpoznania. Organ uprawniony do podejmowania decyzji w kwestii przyjęcia środka zaskarżenia nie ma natomiast kompetencji do dokonania zmiany swej uprzedniej decyzji w tym przedmiocie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2015 r., II KK 222/15). Toteż dostrzeżenie okoliczności mogących powodować niedopuszczalność kasacji nie daje prezesowi sądu odwoławczego kompetencji do reasumpcji wcześniejszej decyzji o przyjęciu kasacji. Skorygowania błędnej decyzji o przyjęciu kasacji może w takiej sytuacji dokonać wyłącznie Sąd Najwyższy poprzez pozostawienie jej bez rozpoznania w oparciu o przepis art. 531 § 1 k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2017 r., III KK 147/17).

Żaden przepis Kodeksu postępowania karnego nie uprawnia też Sądu odwoławczego do umorzenia postępowania kasacyjnego z powodu dostrzeżenia niedopuszczalności kasacji wynikającej z treści art. 529 k.p.k. *a contrario*. W taką kompetencje został wyposażony jedynie Sąd Najwyższy. W rezultacie zaskarżone postanowienie zostało wydane przez Sąd Apelacyjny pomimo tego, że decyzja o umorzeniu postępowania w zaistniałym układzie procesowym mogła być wydana jedynie przez Sąd Najwyższy.

Analiza treści zaskarżonego postanowienia prowadzi do wniosku, że stanowi ono w istocie próbę dokonania reasumpcji wcześniej wydanego zarządzenia o przyjęciu kasacji. Nie ma bowiem wątpliwości, że stwierdzenie okoliczności warunkujących niedopuszczalność kasacji powinno znaleźć odzwierciedlenie w zarządzeniu o odmowie przyjęcia kasacji – to jednak nie mogło być wydane w tej sprawie wobec wcześniejszego wydania zarządzenia o przyjęciu kasacji i dopiero późniejszego dostrzeżenia okoliczności, która w ocenie Sądu odwoławczego powodowała niedopuszczalność kasacji.

Konkludując, Sąd Apelacyjny nie był uprawniony do tego, żeby umorzyć postępowanie kasacyjne i zastosować art. 529 k.p.k. *a contrario*. Czynności tych może bowiem dokonać jedynie Sąd Najwyższy. W związku z wydaniem zarządzenia o przyjęciu kasacji nie było także możliwe dokonanie jego reasumpcji przez prezesa (upoważnionego sędziego) Sądu odwoławczego i zastąpienie go zarządzeniem o odmowie przyjęcia kasacji. Dostrzeżenie po przyjęciu kasacji

okoliczności skutkującej niedopuszczalnością tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia nie powinno blokować wykonania zarządzenia o przyjęciu kasacji, zatem powinno spowodować przesłanie kasacji wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu. To ten Sąd, otrzymując przyjętą do rozpoznania kasację, ma prawo pozostawić ją bez rozpoznania w razie stwierdzenia jej niedopuszczalności, ewentualnie umorzyć postępowanie kasacyjne.

Zajęte w ramach kontroli odwoławczej stanowisko, że Sąd Apelacyjny nie był uprawniony ani do orzekania o umorzeniu postępowania kasacyjnego, ani do dokonania reasumpcji zarządzenia o przyjęciu kasacji prowadzi do wniosku, iż należy uchylić zaskarżone postanowienie. W związku z wydanym zarządzeniem z dnia 18 października 2022 r. o przyjęciu kasacji i treścią niniejszego postanowienia usuwającego z obrotu prawnego zaskarżone postanowienie o umorzeniu postępowania kasacyjnego, odpowiednie organy Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, po podjęciu stosownych czynności administracyjnych, powinny akta sprawy wraz z kasacją przedstawić Sądowi Najwyższemu.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

ał